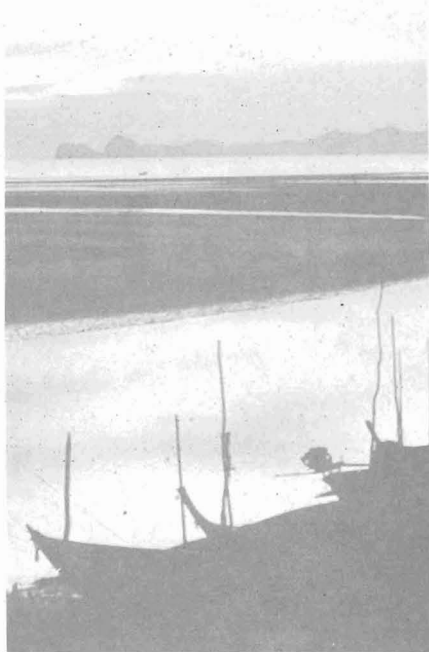

* **พื้นบ้านบันทึก**

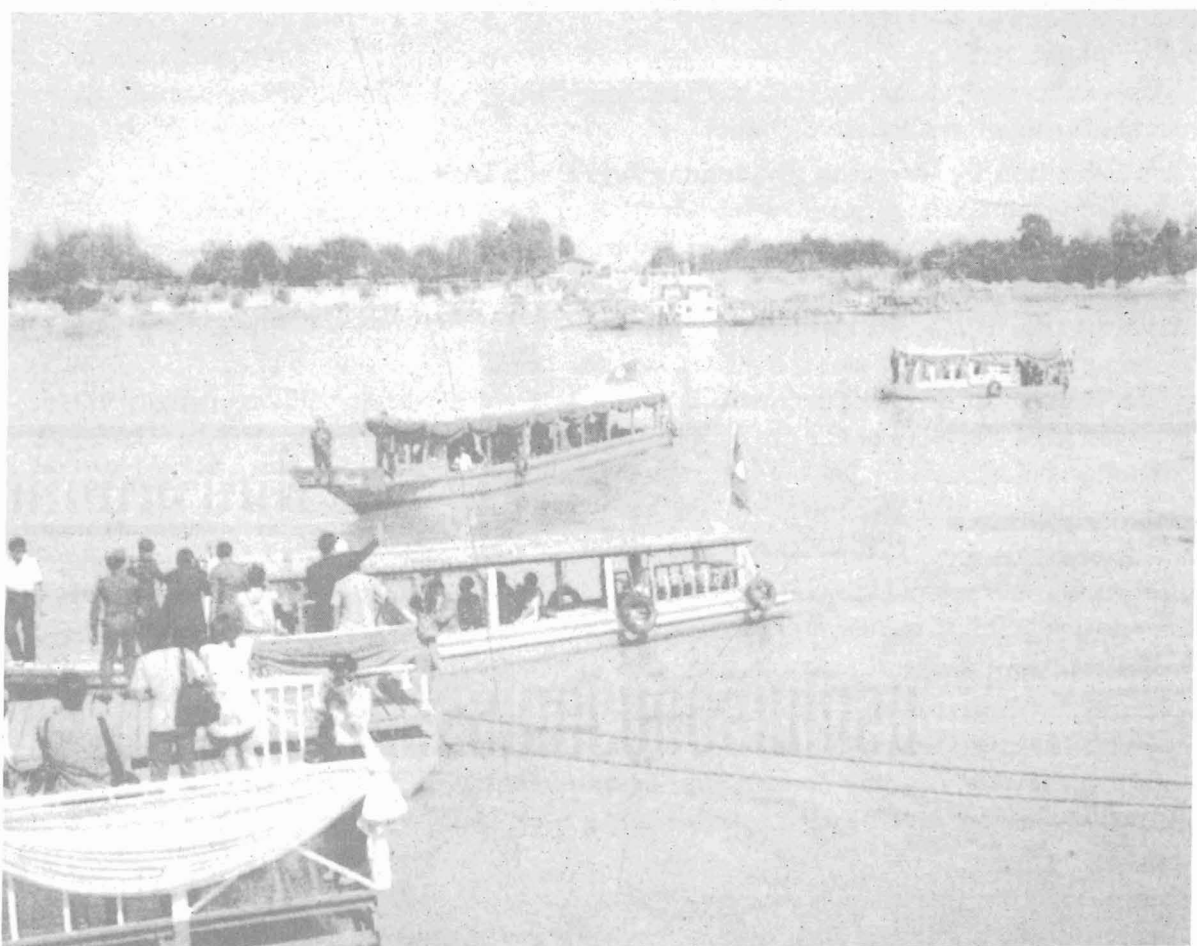
นกอินรีอกับวัฒนธรรมจาร

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์*

ต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2505 ข้าพเจ้ารับราชการเป็นอาจารย์อยู่ที่วิทยาลัยครูสงขลา ในคืนดังกล่าว ข้าพเจ้าโดยสารเรือประจำทาง ซึ่งวิ่งจากตัวเมืองสงขลาไปยังอำเภอระโนด โจรประมาณ 5-7 คน ได้ก่อคดีออกจก ปล้นลอกคราบผู้โดยสารทั้งลำและฆ่าตำรวจในเรือแบบตาย 1 นาย

เหตุการณ์ครั้งนั้นยังอยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้าเหมือนเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวาน และคงจะฝังจำไปตลอดชีวิต เพราะนอกจากข้าพเจ้าได้ประจักษ์ชัดถึงวัฒนธรรมโจรหลายประการแล้ว ยังทำให้ซึ่งต่อคำเปรียบเทียบที่ว่า เวลาในนรกผ่านไปช้ากว่าเวลาในสวรรค์หลายแสนหลายโกฏิเท่า เพราะว่าเวลาอันแสนทรมาณจะผ่านไปแต่ละนาทีกี่ในความรู้สึกมันนานแสนนานนับเป็นโกฏิ ๆ ปี

*ศาสตราจารย์, ผู้อำนวยการสถาบันทักษิณคดีศึกษา

โดยปกติเรือโดยสารระหว่างสงขลา-ระโนดจะออกจากท่าเวลาประมาณ 20.00 น. และจะถึงปลายทางเวลาประมาณ 5.30 น. ของวันรุ่งขึ้น แต่ถ้าน้ำลดหรือกัปตันเดินเรือผิดร่องอาจเกยตื้น ทำให้เสียเวลาเพิ่มขึ้น 2-5 ชั่วโมงก็เคยมี ผู้โดยสารทุกคนต้องนอนหลับ ๆ ตื่น ๆ ไปตลอดทาง เพราะนอกจากเสียงเครื่องยนต์ที่เร่งเต็มฝีจักร จะรบกวนตลอดเวลาแล้ว ลมทะเลยังพัดมาปะทะหน้าบ้างเบาบ้างตลอดเวลา เนื่องจากรู้ล่วงหน้าว่าต้องเผชิญกับบรรยากาศในเรือเช่นที่ว่า คือนั่นข้าพเจ้าจึงหา

ทางบรรเทาโดยสวมชุดตรวจการศึกษาก็แต่ไม่ติดเครื่องหมายใด ๆ พอลงเรือก็ได้พบกับอาจารย์วิทยา เทพยา เพื่อนเก่าซึ่งเคยเรียนร่วมชั้นกันมา เมื่อครั้งเรียนชั้นมัธยมที่โรงเรียนระโนตวิทยามูลนิธิ ซึ่งเป็นอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ ช่างบังเอิญที่อาจารย์วิทยาก็สวมชุดตรวจการศึกษาก็เช่นกัน และบังเอิญยิ่งขึ้นเมื่อเราทั้ง 2 คน ไปเลือกที่นอนติดกับตำรวจในเครื่องบินนายหนึ่ง โดยมีอาจารย์วิทยานอนตรงกลางสายตาบางคนที่มีมองมา คล้ายจะถามว่าเรา 2 คน เป็นตำรวจด้วยหรือไม่

ขณะที่เรือวิ่งผ่านบริเวณหน้าเกาะราบและเกาะลี
เกาะห้า ตกเวลาประมาณเที่ยงคืนเศษทุกคนต้องตกใจ
จนขวัญหนีดีฝ่อ เมื่อได้ยินเสียงแผดคำรามว่า “بيبأي
เสือ” ดังขึ้นไล่รับกันจากส่วนของหัวเรือ กลางลำเรือและ
ท้ายเรือ

“بيبأيเสือ” เป็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาของ
หมู่โจร คือการประกาศปล้นและพร้อมที่จะฆ่าทุกคนที่
ขัดขึ้น

วัฒนธรรมการปีบภาษาถิ่นได้เรียกว่า “ขัปหมา
เหม็น” (ปลุกคาถาหมาเหม็น) เล่ากันว่าก่อน “ปีบ”
แต่ละคนจะบริกรรมคาถาปลุกเครื่องรางของขลังบรรดามี
ให้พลังอำนาจเกิดขึ้นสุดฤทธิ์เมื่อปีบแล้วแสดงว่าบรรลุถึง
จุดนั้น การปีบจึงเป็นการบำรุงขวัญให้แก่ตนเองพร้อมกับ
ขู่ขวัญผู้อื่นไปในตัว ส่วนคำว่า “أيเสือ” เป็นการบอก
ให้รู้ว่า ข้าคือโจร และกำลังลงมือปฏิบัติกร

ข้าพเจ้าจำแนกนับเสียงبيبأيเสือในขณะทั้งว
เจียและตื่นตกใจสุดขีดว่ามีประมาณ 5-7 ครั้งจากจุดต่าง ๆ
กัน จึงอนุมานได้ว่ากลุ่มโจรนี้มีประมาณ 5-7 คน โจจจึง
อยากลุกขึ้นมานั่งนับให้ได้ตัวเลขที่แน่นอนแบบนักบัญชี
แต่กระทำไม่ได้ เพราะต่อจากนั้นเหล่าโจรก็ออกคำสั่งให้
ทุกคนนอนคว่ำหน้า ห้ามผิงกหัวขึ้นมองหน้าโดยเด็ดขาด
นี่คือข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลของนักวิชาการ ที่ทำให้
ต้องบอกจำนวนในเชิง “ประมาณ” กันอยู่บ่อย ๆ

คำประกาศขู่และการพูดจาของกลุ่มโจรล้วนแต่
ดัดแปลงให้เป็นภาษากลางแต่เพี้ยนทั้งถ้อยคำและสำเนียง
เช่นว่า “ไคถกคอกูยิตายฉาด” “อย่าเมินตา” เป็นต้น
วิธีการเช่นนี้เป็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาอีกอย่างหนึ่งของ
เหล่าโจร เพื่ออำพรางไม่ให้ใครจำเสียงของตนได้ แถมยัง
เชื่อว่าจะเพิ่มตะบะให้แก่ตนและน่าเกรงกลัวกว่าใช้ภาษาถิ่น
ต่อจากนั้นโจรก็ลงมือปลดทรัพย์สินของผู้โดยสารเป็น
รายคน สลับด้วยคำขู่ส้าท้บอยู่ตลอดเวลา

“...بيبأيเสือ” เป็นวัฒนธรรม
การใช้ภาษาของหมู่โจร คือการ
ประกาศปล้นและพร้อมที่จะฆ่า
ทุกคนที่ขัดขึ้น วัฒนธรรมการ
ปีบภาษาถิ่นได้เรียกว่า “ขัป
หมาเหม็น” ...”

ขณะที่ผู้โดยสารทุกคนเฝ้ายามเหมือนนกหวีด
สะกด มีเสียงคนผุดลุกขึ้นต่อสู้อย่างพร้อมทั้งประกาศว่า “กูสู้
ตาย”

ผู้โดยสารในเครื่องบินที่นอนติดกับอาจารย์
วิทยานันเอง

ทันใดนั้นมีเสียงคำรามของโจรว่า “มึงสู้มึงตาย”
มีเสียงผลึกมัดต่อสู้กัน แล้วเสียงปืนก็แผดคำรามขึ้นราว 7-
10 นัด ปลอกกระสุนปืนก็ร่วงลงถูกหลังข้าพเจ้าราว 2-3
ปลอก มีเสียงหายใจครอกครอก ยาว ๆ 2-3 ครั้ง แล้ว
เฝ้ายามไป โจรคนหนึ่งพูดว่า “มันตายแล้ว กูบอกแล้ว
ไอ้สู้ก็ตายฉาด”

ข้าพเจ้ารู้สึกว้าวุ่นที่สวมอยู่เริ่มเปียกชุ่มไปทั่ว
คิดว่าเลือดของผู้ตายไหลมาเปื้อนหรือโดนลูกหลง แอบ
เอามือลูบสำรวจ พบว่า ที่จริงเป็นเหงื่อของตัวเอง ไม่เข้า
ใจว่าทำไมจึงมีมากเช่นนั้น ทั้ง ๆ ที่มีมือและตัวหนาวสัน
จนระยับแทบไม่ไหว

ทันใดนั้นมีเสียงโจรคนหนึ่งพูดว่า “เฮ้ย อ้าย 2 ตัวนี้
สงสัยเป็นพวกอ้ายหน้าบังเหมือนกันยังหัวมันเสียตีใหม่”

การสวมชุดสีก็ของข้าพเจ้าและอาจารย์วิทยา
เริ่มออกฤทธิ์ แต่บุญยังคุ้มครองเมื่อเสียงหนึ่งซึ่งแสดงว่า
มีอำนาจว่าสอดแทรกขึ้นมาว่า “อ้ายบ้ามึงอย่าเหลิง
เป็นโจรเลย ๆ ทำเกินเหตุ มึงจะฉิบหายตกนรกเจ็ดชาติ
ตรวจค้นมัน มันมีอะไรเก็บให้หมด”

ต่อจากนั้นมันก็เข้ามาปลดนาฬิกาข้อมือของข้าพ-
เจ้า ควักปลอกกระสุนไป อีกครู่ต่อมา โจรคนที่เอา
กระสุนไปเข้าข้าพเจ้าไปก็อุทานขึ้นว่า “เฮ้ยคนนี้เป็นครู
ไม่ใช่ตำรวจ”(เขาดูจากบัตรครูสภาพที่สอดอยู่ในกระเป๋าสตางค์)
เสียงโจรคนที่มีความอำนาจว่าพูดว่า “เป็นครูเหอะ ครูไม่
ทำใครใคร อย่าทำใครแก” แล้วก็ออกคำสั่งมายังข้าพเจ้า
ว่า “ครู เลื่อนไปนอนที่อื่น เดียวจะสกปรกเลือดคนตาย
แต่ อย่าแลหน้าพวกเรา” ข้าพเจ้าปฏิบัติตามแต่โดยดี
รู้ซึ่งในคำว่า “รู้สอนง่าย” เคยแต่ออกคำสั่งให้
นักเรียนทำ ตอนนั้นถูกโจรออกคำสั่งให้ทำตาม

“...เป็นครูเหอะ ครูไม่ทำ
ใครใคร อย่าทำใครแก...”

ที่สำคัญที่สุดคือ เริ่มเห็นคุณค่าของความเป็นครู
แม่โจ้ใจเหี้ยมที่ฆ่าคนไปยังไม่ทันถอยห่างจากซากศพ
และควาเลือดก็ยังไม่หายมย่ำผู้เป็นครู

แต่ขึ้นชื่อว่าโจรย่อมไม่ทิ้งสันดานโจร คำสั่งต่อมา
คือ “อ้ายเสือ มึงเฝ้า 2 คนนี้ให้ดี อย่าประมาท หมั่นคง
เป็นเพื่อนตำรวจที่ตายถ้าเห็นทำทางไม่ดีจัดการได้เลย”

โจรใช้เวลาค้นหาทรัพย์สินจากผู้โดยสารประมาณ
1 ชั่วโมงเศษก็เสร็จภารกิจ เพราะไม่มีอะไรที่พวกมัน
ปรารถนาหลงเหลืออยู่อีก แต่ต้องคอยเวลาจนกว่าเรือจะ
ถึงจุดเทียบฝั่งที่พวกมันคิดว่าจะปลอดภัยที่สุด เพราะ
โจรกลุ่มนี้ล้วนปะปนมากับผู้โดยสารตั้งแต่ต้นทาง และไม่ได้
เตรียมการเรืออื่นมาเทียบรับ พวกมันจึงยังควบคุม
ทุกคนให้นอนนิ่งอยู่ในท่าเดิม เวลาผ่านไปอีกกว่า 3 ชั่วโมง
พวกมันก็ยังไม่มียี่ห่วยที่จะทำให้เรือเทียบฝั่ง

ช่วงนี้เวลาที่ผ่านไปแต่ละวินาทีรู้สึกว้าเป็นแรมปี
จึงซึ่งในคดีที่ว่า เวลาในนรกแสนช้าและสุดทรมานเพราะ
ยังไม่รู้ว่าจุดจบจะเป็นเช่นไร ความกลัวสุดขีดที่ยาวนาน
ค่อย ๆ คลี่คลายไปจนปลงตกว่าแล้วแต่บุญแต่กรรม

จนเวลาล่วงไปเรื่อย ๆ ประมาณ 5.30 น. ของวัน
ใหม่ โจ้ให้เรือพุ่งเต็มฝีจักรเพื่อให้เกยตื้นเต็มที่ หลังจากนั้น
ได้ยินโจรคนหนึ่งพูดว่า “เลิกทำงาน อ้ายเสือถอย”
แล้วมันพากันกระโดดน้ำที่ละคน พร้อมกับพู่ว่าใครอย่า
ตามไป ชัดขึ้นจะฆ่าให้หมดทั้งลำ แล้วมันค่อย ๆ ล่องน้ำ
ถอยหลังหนีไป ทุกคนจึงโล่งอก จบฉากแห่งความตื่นเต้น
ซึ่งจะไม่มีวันลืม

สิ่งที่ยังคิดติดอยู่ตลอดเวลา ก็คือ “การปล้น” ใน
ทัศนะของพวกโจรเขาก็ถือนั่นคือ “การทำงาน”
มีนาเล่า ที่มีข้าราชการจำนวนไม่น้อยได้เบียดบังและ
ปล้นเวลาราชการอยู่ตลอดปี ครั้นพอถึงคราวพิจารณา
ความดีความชอบ ก็จะคอยต่อว่าต่อขานเจ้านายทั้งต่อ
หน้าและลับหลังว่า เขาทำงาน แต่ทำไมเคยได้เงิน
เดือนขึ้น 2 ขั้นบ้าง เขาคงนำเอาวัฒนธรรมการทำ
งานของพวกโจรมาใช้โดยลืมหูลืมตาหรือละไหน

